

NEFT GƏLİRLƏRİNDƏN İSTİFADƏNİN SƏMƏRƏLİLİYİN ARTIRILMASI STRATEGİYASI

Məstəliyeva Ü.M.

(BDU, Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsi)

ulviyyemesteliyeva@gmail.com

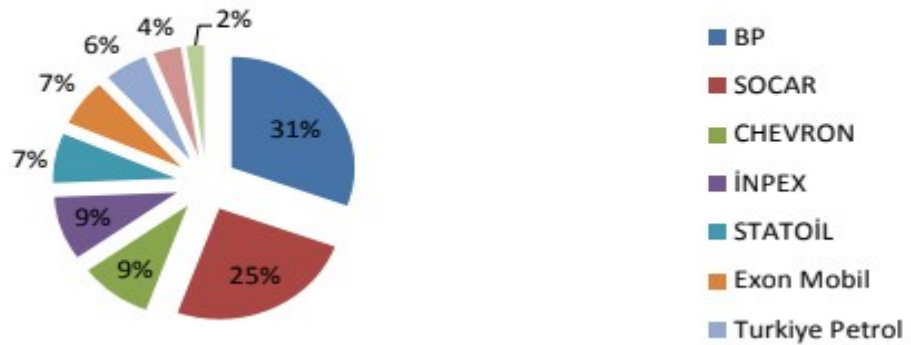
Xülasə: Təqdim olunan işdə beynəlxalq təcrübədə daha geniş yayılmış, neft şirkətləri tərəfindən üstünlük verilən Əsrin müqaviləsinin şərtlərinin təhlil edilməsi, neft-qaz sazişlərinin Azərbaycanın dünya iqtisadiyyatına integrasiyasında, siyasi mövqeyinin möhkəmlənməsində rolu və ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına təsirinin araşdırılmasından ibarətdir.

Açar sözlər: neft-qaz gəlirləri, müqavilə, neft layihəsi

Neft sivilizasiyasının təşəkkülündən bəri neft-qaz resursları potensialı dünya siyasətində başlıca strateji hərbi və diplomatik qüvvə, siyasi-iqtisadi strategiyanın formalaşması mənbəyi, milli gücün mühüm faktoru hesab edilməkdədir. Neft və qaz müasir zamanda zəruri istehsal, iqtisadi-maliyyə resursu olmaqla sənaye potensialının əsas energetik komponentidir. Ümumilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında ölkənin milli neft strategiyası formalaşdırılmışdır. “Əsrin müqaviləsi”ndən start götürən milli neft strategiyası çoxsaylı beynəlxalq neft kontraktının bağlanması ilə respublikaya nəhəng investisiya axınının gətirilməsini, transmilli neft-qaz ixrac boru kəmərlərinin inşasını, yeni yanacaq-enerji infrastrukturunu quruculuğunu, sosial-iqtisadi inkişafa əlavə stimullar verən milli neft fondunun yaradılmasını təmin etmişdir. İndi bu sərvətlərdən daha səmərəli istifadə ümumi milli inkişaf strategiyasının ən mühüm prioritetlərindən birini təşkil edir.

Beləliklə ilk dəfə olaraq 1994-cü ilin sentyabrın 20-də hasilatın pay bölgüsü haqqında saziş imzalandı və sonradan bu saziş öz əhəmiyyətinə görə “Əsrin müqaviləsi” adını aldı. Bu global enerji layihəsi ölkədə yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsinin əsasını qoymuş, Azərbaycanın siyasi və iqtisadi müstəqilliyinin möhkəmlənməsində əhəmiyyətli rol oynamış, bölgədə beynəlxalq əməkdaşlığın təməlini qoymuşdur. “Əsrin müqaviləsi”nin bağlanması Azərbaycanın dünya iqtisadiyyatına integrasiyasına, beynəlxalq aləmdə möhkəmlənməsinə şərait yaratdı. Sazişdə dünyanın səkkiz ölkəsini təmsil edən on üç neft şirkəti iştirak edirdi. Neft strategiyasında ilk neft layihəsi olan Azəri-Çıraq-Günəşli dəniz yataqlarında nəzərdə tutulan sahələrdə neft istehsalını həyata keçirməklə, Azərbaycanda müasir neft sənayesinin əsası qoyuldu.

Yeni əsrin müqaviləsində tərəfdaş şirkətlərin iştirak payı

Azəri-Günəşli-Çıraq yatağının birgə işlənməsində BP-nin payı 31%-dir. Bu müqavilədə SOCAR-ın 25 faiz və “CHEVRON”-nun 9 faiz, “İNPEX” şirkətinin 9 faiz, “STATOİL”-in 7 faiz, “Exon Mobil” şirkətinin 7 faiz və Türkiyənin “Türkiye Petrol” şirkətinin 6 faiz payı vardır. Neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi istiqamətində görülən işlər beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın nüfusunu yüksəltdi və dünyanın neft ixrac edən ölkələrindən birinə çevirdi. 2017-ci ilin sentyabrın 14-də “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” yataqlarının dərinliyində yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi haqqında sazişin imzalanması ilə neft strategiyasının yeni mərhələsinin əsası qoyuldu. Azərbaycanın həm siyasi, həm də iqtisadi mövqeyinin möhkəmlənməsində, beynəlxalq nüfusunun genişlənməsində əhəmiyyəti olan bu saziş “Yeni əsrin müqaviləsi” adı ilə tarixə imza atdı.”Yeni əsrin müqaviləsi” böyük miqyaslı olub, yeni yataqların kəşf edilməsinə və ölkəmizin enerji potensialının üzə çıxarılmasına təkan vermişdir. Yeni müqavilənin şərtləri əlverişli olub, ölkəyə uzunmüddətli investisiya qoyuluşunu artıracaq, neft gəlirlərindən səmərəli istifadə etməklə makroiqtisadi sabitliyin qorunmasına yönələcək.

Ədəbiyyat

1. Atakişiyev M. Azərbaycanın neft strategiyasının milli iqtisadiyyatın inkişafında rolu. “Vergi jurnalı” 5(119), Bakı, 2014.
2. Дунаев, В. Ф. Экономика предприятий нефтяной и газовой промышленности.
3. www.socar.az
4. Əliyev H.Ə. Azərbaycan nefti dünya siyasətində, Bakı, 1997, s.478.
5. Наси́зadə E.M. Энергетик комплекс yeni islahatlar ərəfəsində. Bakı:Elm ,2000.
6. Müstəqil Azərbaycan-20. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı :2018.